

Bijlage 3: Maatregelen op het gebied van het pensioen in eigen beheer

Inleiding

Pensioen in eigen beheer kent in zijn huidige vormgeving enkele knelpunten. Deze zijn uitgebreid beschreven in de brief van 6 december 2013¹. In de kern komt het erop neer dat het verschil tussen de fiscale en commerciële waardering van de pensioenverplichtingen tot een complexiteit leidt, die zowel voor de directeur-grotaandeelhouder als voor de Belastingdienst op z'n zachtst gezegd niet optimaal is. Dit leidt tot onduidelijkheden bij een aantal situaties, zoals bij de vraag of er dividend kan worden uitgekeerd of bij een echtscheiding. Hier zit niemand op te wachten. De Kamervragen die gesteld zijn naar aanleiding van de brief van 6 december 2013, geven er blijk van dat er brede behoefte is aan een oplossing van deze problematiek.

Voordat ik overga tot de beantwoording van de gestelde vragen, schets ik eerst op hoofdlijnen wat in mijn gedachten de stand van zaken is met betrekking tot het vereenvoudigen van het pensioen in eigen beheer. Hierbij geef ik gelijk aan dat het vinden van een pasklare oplossing geen sinecure is en dat ik op dit moment nog geen pasklare oplossing heb. Pensioen in eigen beheer speelt zich namelijk af in twee werelden, de fiscale en de civielrechtelijke. Elk van deze werelden kent om moverende redenen haar eigen spelregels, wat tot grote verschillen in waardering van het pensioen kan leiden. Om tot een zinvolle vereenvoudiging te komen zal de nodige stuurmanskunst en tijd nodig zijn. Zoals ik al aangaf is het denkwerk nog niet klaar. Toch wil ik niet langer wachten met de beantwoording van deze Kamervragen, al was het maar omdat u als Kamer op een gegeven moment recht hebt op een antwoord op de gestelde vragen. Daarnaast is het ook niet zo, dat er helemaal niets te melden valt. De beantwoording geeft mij de gelegenheid u mee te nemen in de stappen die ik tot nu toe heb gezet in dit denkproces.

Ook wil ik nog eens expliciet de uitgangspunten en randvoorwaarden vermelden, waaraan een oplossing mijns inziens moet voldoen. De verschillende varianten worden langs deze meetlat gelegd. Dit leidt voor dit moment tot de conclusie dat enkele varianten niet haalbaar zijn, of niet tot de noodzakelijke vereenvoudiging leiden. Twee varianten bieden perspectief, maar verdienen nog wel verdere doordenking en uitwerking. Hierover later meer, nu eerst de uitgangspunten en randvoorwaarden.

Er is eigenlijk maar één uitgangspunt: een aanpassing van de regeling voor pensioen in eigen beheer is alleen zinvol als de regelgeving structureel eenvoudiger en begrijpelijker wordt voor zowel de directeur-grotaandeelhouder als de Belastingdienst. We moeten – als het even kan – af van de ingewikkelde verschillen tussen de fiscale en civiele waarderingsregels bij het eigen beheer.

Hierbij geldt wel een aantal randvoorwaarden. In de eerste plaats vind ik het van belang dat de door de directeur-grotaandeelhouder ingelegde middelen beschikbaar kunnen blijven voor (de financiering van) de eigen onderneming. Verder moet het mogelijk blijven dat iets geregeld kan worden voor de (potentiële) nabestaanden. Ten slotte moet een aanpassing budgettair haalbaar zijn.

In de brief van 6 december 2013 zijn al drie oplossingsrichtingen geschetst, namelijk:

1. De fiscale waardering van de pensioenverplichting vindt plaats op commerciële grondslagen.
2. De fiscale pensioenverplichting vormt het uitgangspunt voor de herrekening van de pensioenaanspraken (afstempelen).
3. Er wordt een geheel nieuw systeem ingevoerd: een fiscale reserve in eigen beheer voor de oude dag.

In het overleg wordt door een aantal fracties een vierde variant aangedragen, namelijk een beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage.

Voor wat betreft de conclusies ten aanzien van de oplossingsvarianten uit de brief van 6 december 2013 is weinig veranderd. Variant 1 valt af omdat deze budgettair niet haalbaar is. Variant 2 is een

¹ Kamerstukken II 2013/14, 33 752, nr. 75.

incidentele aanpassing met grote juridische bezwaren en maakt de regeling bovendien voor de langere termijn niet eenvoudiger. Variant 3, de fiscale reserve voor pensioen, biedt objectief de meeste aanknopingspunten voor een echte vereenvoudiging en voldoet mijns inziens tevens aan alle genoemde randvoorwaarden. Ik werk momenteel aan een verdere uitwerking van deze variant.

Bij de vierde variant – de beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage – heb ik mijn twijfels of dit werkelijk tot een vereenvoudiging kan leiden; in ieder geval niet in de voorgestelde vorm. Een beschikbarepremieregeling met een vast oprentingspercentage is sowieso een contradictio in terminis. Intrinsiek aan beschikbarepremieregelingen is namelijk dat de premie weliswaar vast staat, maar het rendement onzeker is. Als het rendement wordt vastgesteld op een bepaald niveau, dan is er in feite weer sprake van een gegarandeerde toezegging, waardoor in wezen geen sprake meer is van een definedcontributionregeling maar van een definedbenefitregeling. Hiermee loop je alsnog het risico dat deze aanspraak voor de jaarrekening op commerciële grondslagen gewaardeerd zal moeten worden. Vanwege de eenvoud van het achterliggende principe van deze voorgestelde variant, ben ik wel bereid om te onderzoeken of een nieuw regime, waarin oprenting met een vast percentage een belangrijk ingrediënt is, kans van slagen heeft. De beoogde fiscale eenvoud kan echter tot civiele complicaties leiden vanwege de mogelijke eis tot commerciële waardering.²

In de beantwoording ga ik ook in op de reacties van VNO-NCW en MKB-Nederland, de Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-Administratieconsulenten (SRA) en het Register Belastingadviseurs (RB), waarnaar verschillende fracties vragen. Ook ga ik in op het interim-rapport van de Werkgroep Ondernemerspensioen.³

Bij de beantwoording van de vragen houd ik zo veel mogelijk de volgorde van de vragen van de fracties aan. Waar mogelijk cluster ik samenhangende vragen per onderwerp.

Waarde in het economische verkeer: commerciële waardering van de pensioenverplichting

De leden van de fractie van de VVD vragen waarom de Belastingdienst het U-rendement voorschrijft voor de commerciële waardering van de pensioenverplichting in eigen beheer. Ook de leden van de fractie van het CDA vragen hiernaar. Zij vragen tevens hoe aangekeken wordt tegen waardering op basis van hoogwaardige bedrijfsobligaties. De leden van de fractie van 50PLUS vragen om te reageren op de opmerkingen van het RB op dit punt. Het RB wijst eveneens op de rekenrente en noemt aanpassing hiervan een 'quick win'.

Allereerst merk ik op dat het een misverstand is dat de Belastingdienst voorschrijft dat voor het bepalen van de commerciële waarde van een pensioenverplichting moet worden uitgegaan van het U-rendement. Het op artikel 13, vijfde lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 gebaseerde artikel 3.12, eerste lid, van de Uitvoeringsregeling loonbelasting 2011 bepaalt dat de waarde van een aanspraak om na verloop van tijd of onder een voorwaarde een of meer uitkeringen of verstrekkingen te ontvangen, wordt gesteld op de bedragen die bij een derde worden gestort of, voor zover geen stortingen worden verricht, zouden moeten worden gestort om de aanspraak te dekken. In de jurisprudentie is daarnaast meerdere keren beslist dat voor de waarde van een in eigen beheer verzekerd pensioen kan worden uitgegaan van de koopsom die zou zijn overeengekomen tussen zakelijk handelende partijen, zoals het geval is bij overdracht van verplichtingen aan een verzekeringsmaatschappij.⁴ In de uitvoeringspraktijk volgt de Belastingdienst deze waarderingsregels. De waarde van een in eigen beheer verzekerd pensioen kan dan ook het beste vastgesteld worden aan de hand van offertes voor een vergelijkbaar product van professionele verzekeringsmaatschappijen. Omdat er in de praktijk in veel situaties geen offertes van verzekeringsmaatschappijen voor vergelijkbare producten beschikbaar zijn, heeft de Belastingdienst op basis van een analyse van een aantal verzekeringspolissen het rekenmodel van

² Hoge Raad 9 april 2010, nr. 08/03645, BNB 2010/242.

³ Zie interim-rapport 'Het ondernemerspensioen. Een reactie op brief van de Staatssecretaris van Financiën 6 december 2013' van de Werkgroep Ondernemerspensioen op http://www.tilburguniversity.edu/upload/66fe4497-50eb-4179-8f6f-04311db4c4e5_Commissie%20Ondernemingspensioen%20definitief.pdf.

⁴ Zie o.a. Hoge Raad 14 april 2006, nr. 41 569 (ECLI:NL:HR:2006:AW1747) inzake de zakelijkheid van de overdrachtswaarde van een in eigen beheer gehouden pensioen en Hoge Raad 24 oktober 2003, nr. 37 856 (ECLI:NL:HR:2003:AI0411) inzake de omvang van de onttrekking bij de overdracht van een pensioen- of lijfrenteverplichting.

de 'Benaderde Marktwaaarde'⁵ ontwikkeld. De einduitkomst van het rekenmodel is een benadering van de koopsom die bij een onafhankelijke verzekeringsmaatschappij gestort zou moeten worden om de pensioenverplichting onder te brengen. In het rekenmodel wordt voor het rendement uitgegaan van een rekenrente die gelijk is aan het op de berekeningsdatum geldende U-rendement plus 0,5%-punt. Het model wordt aangepast indien de ontwikkelingen in de door verzekeringsmaatschappijen gehanteerde tarieven daar aanleiding toe geven. Niet het rekenmodel van de Belastingdienst, maar de tarieven van professionele verzekeringsmaatschappijen bepalen dus de waarde van de pensioenverplichting. Het aanpassen van de rekengrondslagen van het rekenmodel om andere redenen dan een ontwikkeling in de tarieven van de verzekeringsmaatschappijen zou tot gevolg hebben dat ingegrepen wordt in het uitgangspunt van jurisprudentie en fiscale regelgeving dat kan worden uitgegaan van de tarieven die professionele verzekeraars voor het verzekeren van dergelijke producten hanteren. Bovendien zou dit het waarderingsprobleem niet oplossen, maar maakt dit het verschil tussen de fiscale en commerciële waardering slechts kleiner. Als dat terugbrengen van het waarderingsverschil zou gebeuren op basis van een hogere rekenrente, zou de directeur-groootaandeelhouder zich ten onrechte rijk rekenen. Een waardebeoordeling van de pensioenverplichting op basis van hoogwaardige bedrijfsobligaties ligt om dezelfde redenen niet voor de hand.

Omvang problematiek

De leden van de fractie van de VVD hebben geluiden opgevangen dat veel pensioentoezeggingen in eigen beheer zijn bevroren en dat nog nauwelijks nieuwe toezeggingen worden gedaan. Zij vragen of ik deze observatie deel.

Bij de Belastingdienst komen veel vragen binnen over de gevolgen van het al dan niet tijdelijk stopzetten van de opbouw van pensioen in eigen beheer en de gevolgen voor het reeds opgebouwde pensioen. Advieskantoren geven ook aan dat een substantieel deel van hun klanten is gestopt of wil stoppen met pensioenopbouw in eigen beheer.

Genoemde leden vragen zich af of de problematiek ten aanzien van pensioen in eigen beheer zich voornamelijk beperkt tot bestaande voorzieningen en dat daarom bepaalde oplossingen eerder aanvaardbaar zijn.

Met het uitsluitend stopzetten van de toekomstige pensioenopbouw wordt de waarderingsproblematiek ten aanzien van pensioenen in eigen beheer niet opgelost. De reeds opgebouwde voorzieningen moeten nog steeds jaarlijks actuariael worden gewaardeerd en worden aangepast aan toekomstige wijzigingen en omstandigheden en ook eventuele toegezegde indexaties moeten worden nagekomen. Daarmee blijft het verschil tussen de fiscale en de commerciële waarde alsmede de problematiek die daarmee samenhangt voor de opgebouwde voorziening bestaan. Dezelfde problematiek speelt binnen het huidige systeem ook voor toekomstige voorzieningen.

De leden van de fractie van de VVD vragen ook naar de totale waarde van de pensioenvoorzieningen in eigen beheer, op basis van de fiscale en commerciële waarde. Deze leden vragen bovendien hoeveel bv's door de voorgeschreven commerciële waarderingswijze geen dividend kunnen uitkeren. De leden van de fractie van de PvdA vragen welk percentage van de directeuren-groootaandeelhouders in 2014 geen dividend mag uitkeren, en welk percentage directeuren-groootaandeelhouders bij variant 3 dividend kan uitkeren ten opzichte van de huidige situatie. Ook de leden van de fractie van 50PLUS en de leden van de fractie van de fractie van het CDA vragen in hoeveel ondernemingen de waarderingswijze van de pensioenvoorziening in eigen beheer tot een probleem leidt. Verder vragen de leden van de fractie van het CDA zich af hoeveel directeuren-groootaandeelhouders last hebben van de in de brief van 6 december 2013 genoemde knelpunten.

Voor de bepaling van de totale waarde van de pensioenvoorzieningen in eigen beheer op basis van fiscale waarde is gebruikgemaakt van de informatie over deze voorzieningen van eind 2009. Alle directeuren-groootaandeelhouders samen hadden op basis van cijfers uit 2009 een

⁵ De huidige rekengrondslagen van het rekenmodel van de Benaderde Marktwaaarde zijn opgenomen in het door het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen van de Belastingdienst op www.belastingdienstpensioensite.nl gepubliceerde Vraag & Antwoord 13-006.

pensioenvoorziening in eigen beheer van circa € 31 miljard op basis van de fiscale waarde. De totale pensioenvoorziening op basis van de commerciële waarde bedroeg circa € 73 miljard.⁶ In 2009 waren er circa 141.500 bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer. Bij circa 40.000 (28%) daarvan waren de gecumuleerde winstreserves⁷ negatief en deze verkeerden dus al in onderdekking als slechts de fiscale waarde in aanmerking wordt genomen. De overige ruim 100.000 bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer hadden een positieve gecumuleerde winstreserve, wanneer de fiscale waarde van de pensioenvoorziening in eigen beheer in aanmerking werd genomen. Bij een commerciële waardering van de pensioenvoorziening in eigen beheer was bovenop deze 40.000 bv's bij circa 44.000 bv's (31% van de bv's met een pensioenvoorziening in eigen beheer) sprake van onderdekking. Als alle pensioenvoorzieningen in eigen beheer zouden worden omgezet in een fiscale reserve ter hoogte van de fiscale waarde van de pensioenverplichting, kunnen deze circa 44.000 bv's wel weer dividend uitkeren. Dat is een toename ten opzichte van de huidige situatie van circa 75%. Dit kan overigens pas na een wetwijziging.

Beschikbarepremieregeling

Bij de omzetting van de bestaande pensioentoezegging op basis van eindloon of middelloon naar een eveneens in eigen beheer uitgevoerde toezegging op basis van een beschikbare premie doet zich een probleem voor met het vaststellen van de met de in te leggen premies te behalen rendementen. De leden van de fracties van de VVD en het CDA vragen zich af of dit op te lossen is met het voorschrijven van een rendementspercentage. Ook de SRA wijst hierop en stelt een vast rendementspercentage voor van 4. De leden van de fracties van de PvdA, het CDA en 50PLUS vragen ook naar de uitvoering van de beschikbarepremieregeling in eigen beheer. De Werkgroep Ondernemerspensioen stelt eveneens een beschikbarepremieregeling voor. De leden van de fractie van het CDA vragen of het klopt dat er weinig ondernemers zijn die pensioen in eigen beheer opbouwen op basis van een beschikbarepremieregeling vanwege de strikte regels die de Belastingdienst eraan verbindt.

Momenteel bouwen inderdaad weinig ondernemers pensioen in eigen beheer waarbij gebruik wordt gemaakt van een beschikbarepremieregeling op. Om de regeling als beschikbarepremieregeling aan te merken, is het namelijk noodzakelijk dat de rendementen aan de aanwending van de premies kunnen worden toegerekend. In de praktijk betekent dit dat de directeur-groootaandeelhouder die een pensioen in eigen beheer wil opbouwen op basis van een beschikbarepremieregeling, werkt met gesepareerde beleggingen. Het gevolg en tevens een belangrijk nadeel van deze werkwijze is dat de aan te houden gesepareerde beleggingen niet meer beschikbaar zijn voor het drijven van de onderneming.

Het uitvoeren van een beschikbarepremieregeling in eigen beheer is mede daardoor in veel gevallen uitvoeringstechnisch vrijwel ondoenlijk. Kenmerk van een beschikbarepremieregeling is dat de werkgever met het beschikbaar stellen van de pensioenpremie definitief is bevrijd van de verplichtingen die voortvloeien uit de met de werknemer gesloten pensioenovereenkomst. Na het beschikbaar stellen van de beschikbare premie door de werkgever komt het beleggingsrisico volledig voor rekening van de werknemer. Een onafhankelijke uitvoerder van een beschikbarepremieregeling zal niet meer rendementen toevoegen dan de daadwerkelijk met het beleggen van de ingelegde beschikbare premies behaalde rendementen. Ook bij een in eigen beheer uitgevoerde beschikbarepremieregeling moet voorkomen worden dat rendementen die niet met het beleggen van de beschikbare premies zijn behaald, worden toegevoegd aan de ingelegde premies. In dat geval zou de bv uit eigen middelen extra bijdragen toevoegen waardoor schuldeisers zouden kunnen worden benadeeld. Ook moet worden voorkomen dat te weinig rendement wordt toegerekend aan de beschikbarepremieregeling waardoor de loonbelastingclaim op oneigenlijke wijze zou worden verkleind. Om te kunnen vaststellen welk rendement is behaald met de ingelegde premies, moet duidelijk zijn waarin de premies zijn belegd en hoe hoog het rendement van die beleggingen is. Een mogelijkheid is dat de pensioenuitvoerder voor de

⁶ Bij de raming van de commerciële waarde van de pensioenvoorziening is uitgegaan van een rente van 2%, een jaarlijkse indexatie na pensioeningangsdatum van 2% en een leeftijdscorrectie van vijf jaar.

⁷ Bij de bepaling van de gecumuleerde winstreserves op commerciële basis is verondersteld dat van de bedragen aan leningen aan de directeur-groootaandeelhouder zelf 50% niet kan worden opgeëist.

ingelegde beschikbare premies afzonderlijk geadmistreerde, gesepareerde beleggingen aanhoudt. Alleen dan is duidelijk wat het met de belegging van de ingelegde premies behaalde rendement is. Zoals hiervoor reeds beschreven, is een belangrijk nadeel hiervan dat de gelden niet meer beschikbaar zijn voor de onderneming. Indien geen gebruik wordt gemaakt van gesepareerde beleggingen, moet elke belegging van de beschikbare premie plaatsvinden tegen de waarde in het economische verkeer van de onderneming. Het beleggen van de beschikbare premies in de onderneming van de pensioenuitvoerder zal echter tot onoverkomelijke uitvoeringsproblemen leiden. De omvang van het feitelijk behaalde beleggingsrendement is dan immers niet te bepalen, omdat niet duidelijk is in welke middelen de ingelegde beschikbare premies zijn belegd. De door de pensioenuitvoerder behaalde totale bedrijfswinst kan niet volledig worden aangemerkt als een met de belegging van de premies behaald rendement. De totale bedrijfswinst bestaat namelijk naast een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen uit met de bedrijfsuitoefening behaalde winst. Deze laatste winst is niet behaald met het beleggen van de beschikbare premies, maar met het uitoefenen van het bedrijf. Deze winst kan als zodanig niet als rendement aan de beschikbare premies worden toegevoegd. Welk deel van de bedrijfswinst wel aan de premies is toe te rekenen, is niet of nauwelijks vast te stellen.

Zoals ook is aangegeven in de brief van 6 december 2013 lijkt het beleggen van de beschikbare premies in de onderneming van de vennootschap vanuit het oogpunt van uitvoerbaarheid alleen toepasbaar indien een jaarlijkse oprenting van de premies met een vast percentage wordt voorgeschreven. Een dergelijke vaste oprenting kent echter ook weer eigen problemen. Het vaste oprentingspercentage kan afwijken van het door de vennootschap daadwerkelijk behaalde rendement. Indien het werkelijk behaalde rendement lager is dan het bij te schrijven vaste rendement zal dit leiden tot een verlies voor de vennootschap en daarmee ook tot een potentiële benadeling van crediteuren. In situaties waarin onduidelijk is of daadwerkelijk binnen de onderneming het voorgeschreven rendement wordt behaald, is het eveneens de vraag wat een vast percentage betekent voor de waardering van de pensioenaanspraken en de mogelijkheid om dividenden uit te keren. Door het toevoegen van een vast rendement is feitelijk geen sprake meer van een beschikbarepremieregeling maar van een definedbenefitregeling met een nominale uitkeringsgarantie. Ook voor de kwalificatie van de regeling in de sfeer van de loonbelasting levert het hanteren van een vaste oprenting problemen op. Indien het bij te schrijven vaste rendement hoger is dan het daadwerkelijk behaalde rendement, wordt er voor rekening van de werkgever/vennootschap een extra premie aan de pensioenpot toegevoegd. Indien deze premie niet binnen de fiscale grenzen past, zal dit tot gevolg hebben dat de regeling fiscaal onzuiver wordt. De totale waarde van de pensioenaanspraak wordt dan direct in de belastingheffing betrokken waarbij eveneens revisierente in rekening wordt gebracht.

In een situatie van extern eigen beheer⁸ vormen toevoegingen van rendementen die niet feitelijk met het beleggen van de beschikbare premies zijn behaald, onttrekkingen ten koste van crediteuren. De directeur-groootaandeelhouder heeft namelijk alleen in zijn positie als aandeelhouder dit voordeel kunnen verkrijgen. Dit zou niet het geval geweest zijn bij onafhankelijke derden. Een externe, onafhankelijke pensioenuitvoerder is slechts bereid om een rendementsgarantie te geven indien de ingelegde premies worden belegd in specifieke aangewezen beleggingen en er een grote mate van zekerheid bestaat dat deze beleggingen ten minste het gegarandeerde rendement opleveren. Een rendementsgarantie zal dus beperkingen opleveren ten aanzien van de beleggingsmogelijkheden van de ingelegde beschikbare premies. In de bv's van directeuren-groootaandeelhouders zal in veel gevallen geen sprake zijn van deze mate van zekerheid, waardoor het niet past binnen het systeem van de beschikbarepremieregeling om de gelden in de onderneming van de eigen bv te beleggen.

Al met al maakt een vast oprentingspercentage de beschikbarepremieregeling voor het pensioen in eigen beheer niet eenvoudiger.

⁸ Extern eigen beheer houdt in dat het pensioen wordt opgebouwd bij een ander (concern)lichaam dan de werkmaatschappij.

De leden van de fractie van het CDA vragen in dit kader naar de waarborgen voor partners en kinderen, bijvoorbeeld een nabestaandenvoorziening.

Een waarborg binnen een beschikbarepremieregeling kan slechts tot op bepaalde hoogte gegeven worden indien met de ingelegde premies beleggingen worden aangekocht die een vast rendement garanderen. Zoals hiervoor aangegeven, is dit fiscaal voor in de onderneming van de vennootschap belegde premies naar mijn oordeel geen begaanbare weg. Bovendien is het de vraag of een nabestaandenvoorziening bij pensioen in eigen beheer kort na het toezeggen wel reëel is. Het is namelijk maar de vraag of er voldoende vermogen is om dat risico af te dekken. In het navolgende wordt hier nog verder op ingegaan.

Tevens vragen deze leden of de Hoge Raad ook invulling heeft gegeven aan een in eigen beheer uit te voeren beschikbarepremieregeling. Tot op heden heeft de Hoge Raad zich nog niet uitgelaten over een pensioen op basis van een beschikbarepremieregeling in eigen beheer.

Het probleem ten aanzien van de voor dividenduitkeringen beschikbare ruimte wordt met een beschikbarepremieregeling die een vaste jaarlijkse oprenting kent overigens niet opgelost. Feitelijk is dan immers sprake van een gegarandeerde toezegging, waardoor in wezen geen sprake meer is van een definedcontributionregeling maar van een definedbenefitregeling. Het gevolg hiervan is dat de ruimte voor dividenduitkeringen zal moeten worden bepaald door deze toezegging contant te maken tegen de marktrente.

Waardering nabestaandenpensioen

De leden van de fracties van de VVD, het CDA en 50PLUS vragen om te reageren op het voorstel van het RB om voor de waardering van het nabestaandenpensioen uit te gaan van de koopsom voor een externe verzekering in plaats van het bedrag waarmee een direct ingaand nabestaandenpensioen gefinancierd kan worden. Dit zou het verschil tussen de fiscale en de commerciële waardering van de pensioenverplichting verkleinen.

In de tarieven van professionele verzekeringsmaatschappijen wordt rekening gehouden met de statistische kansen op vooroverlijden. Indien een verzekerde eerder overlijdt dan op basis van de statistische kans werd verwacht, kan een professionele verzekeringsmaatschappij nog steeds aan haar uitkeringsverplichtingen voldoen door gebruik te maken van de compenserende werking binnen het grote aantal uitgevoerde verzekeringsovereenkomsten. Hiervoor gelden bovendien liquiditeits- en solvabiliteitseisen. Een vennootschap die slechts één pensioenovereenkomst uitvoert, kan geen gebruik maken van deze compenserende werking. Deze vennootschap moet er dus op een andere manier voor zorgen dat er voldoende vermogen is op het moment dat het verzekerde risico zich voordoet. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het bepalen van de ruimte voor een dividenduitkering en in dat geval kan dus niet worden volstaan met het aanhouden van een vermogen ter grootte van de koopsom die aan een professionele verzekeringsmaatschappij betaald zou moeten worden voor het onderbrengen van de uit de pensioenovereenkomst voortvloeiende verplichting. Het opvolgen van de aanbeveling van het RB zou betekenen dat vermogen dat nodig is voor de dekking van het partner- en/of wezenpensioen in geval van vooroverlijden met een dividenduitkering aan de vennootschap wordt onttrokken, wat ertoe kan leiden dat de partner en/of kinderen onverzorgd achterblijven. De door het RB geschetste inperking van de dividendruimte kan overigens worden voorkomen door het risico van vooroverlijden te herverzekeren bij een professionele verzekeraar. Hiermee wordt bovendien voorkomen dat de partner en/of kinderen in geval van vooroverlijden onverzorgd achterblijven.

Budgettaire effecten

De leden van de fractie van D66 vragen om een meerjarig inzicht in de budgettaire effecten van de huidige regelingen voor pensioen in eigen beheer en van de drie geschetste oplossingsrichtingen. De leden van de fracties van de VVD en de PvdA vragen naar de budgettaire effecten van variant 2, onderscheidenlijk variant 3.

Bij de berekening van de budgettaire effecten van de drie geschetste oplossingsrichtingen is ervan uitgegaan dat deze in 2015 ingaan. De kaseffecten zijn in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1: budgettaire effecten oplossingsrichtingen pensioen in eigen beheer (in miljarden, + = verbetering EMU-saldo)¹

	2015	2016	2017
Budgettair beslag pensioen in eigen beheer	0,2	0,3	0,2
Variant 1: commerciële waarde uitgangspunt	-0,8	-0,5	-0,5
Variant 2: eenmalige afstempelmogelijkheid	-0,1	-0,1	-0,1
Variant 3: omzetten in fiscale reserve	0,0	0,0	0,0

¹ Bedragen afgerond op 0,1 miljard (2015-2017) vanwege de relatief grote onzekerheidsmarge rond de budgettaire gevolgen van deze varianten.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen een nadere toelichting op het budgettaire beslag van variant 1, dat is geraamd op € 10 miljard waarvan € 950 miljoen in het eerste jaar. De leden vragen bovendien naar de spreiding van dit budgettaire beslag in de tijd, en vragen of er scenario's mogelijk zijn waarbij dit budgettaire beslag lager uit kan vallen. Verder vragen de leden een reactie op de bevindingen van de SRA met betrekking tot het geraamde budgettaire beslag.

In de brief van 6 december 2013 is melding gemaakt van een totaal budgettair beslag van € 10 miljard. Daarbij was het uitgangspunt dat de tienjaarsrente die op dit moment circa 2% bedraagt, ook in de toekomst op dit lage niveau zal blijven. Hoe de rente zich op de lange termijn zal ontwikkelen is onzeker. In het geval dat wordt uitgegaan van een hogere rente valt het budgettaire beslag lager uit dan in de brief van 6 december 2013. In de raming zoals weergegeven in tabel 1 is uitgegaan van een rente van 4% op termijn. In het jaar van invoering wordt een grote pensioenlast genomen, omdat de pensioenverplichting op commerciële waarde wordt berekend. Deze last zal niet voor alle ondernemingen meteen verrekenbaar zijn. Daardoor blijft de derving van vennootschapsbelasting in het jaar van invoering beperkt tot circa € 0,8 miljard. Het niet meteen verrekenbare deel wordt in latere jaren verrekend. Daar komt bij dat naast de eenmalige pensioenlast jaarlijks een hogere pensioenlast wordt genomen dan bij de huidige waardering. Ook dit zorgt voor een derving van vennootschapsbelasting. Tabel 1 geeft de geraamde derving in de eerste drie jaren. Ook in de jaren daarna zorgt de hogere pensioenlast voor een derving van vennootschapsbelasting en dividend-/inkomstenbelasting. Op lange termijn staan daar in de fase waarin het pensioen wordt uitgekeerd hogere winsten tegenover. De pensioenuitkering kan nu volledig uit de pensioenverplichting worden betaald en hoeft niet meer vanuit de winst van de bv te worden aangevuld. Dat zorgt voor hogere winsten, een hogere afdracht van vennootschapsbelasting, hogere dividenduitkeringen en een hogere afdracht van dividend-/inkomstenbelasting. Daardoor wordt de budgettaire derving die zich op de korte termijn voordoet op de lange termijn bijna gemitigeerd. De negatieve budgettaire effecten in de eerste jaren zijn echter niet te voorkomen gegeven de forse toename van de pensioenlasten in die jaren.

De SRA meent in haar schriftelijk commentaar dat het geraamde budgettaire effect van € 10 miljard te hoog is. Verder stelt de SRA dat een budgettair effect van € 10 miljard impliceert dat het MKB nu voor hetzelfde bedrag wordt benadeeld. Ten slotte stelt de SRA dat er wellicht geen sprake is van een budgettaire derving, en dat op dit moment de aftrek in de vennootschapsbelasting naar de verre toekomst wordt verschoven.

Zoals hierboven reeds is beschreven, was het geraamde budgettaire effect van € 10 miljard van variant 1 gebaseerd op de veronderstelling dat de tienjaarsrente in de toekomst altijd 2% zal zijn. De raming van het budgettaire effect komt lager uit bij een hogere rente, maar is bij een percentage van bijvoorbeeld 4% nog altijd aanzienlijk. Variant 1 gaat gepaard met een substantiële budgettaire derving op de korte termijn, maar deze wordt bij benadering gecompenseerd door extra budgettaire opbrengsten op lange termijn. Dat betekent dat het MKB op dit moment niet benadeeld wordt: tegenover een nadeel op de korte termijn staat een ongeveer even groot voordeel op de lange termijn. In de huidige situatie wordt de aftrek in de vennootschapsbelasting naar de toekomst verschoven. Deze verschuiving vervalt voor een groot deel bij variant 1. Hoewel tegenover de forse budgettaire derving in de eerste jaren opbrengsten in latere jaren staan, wil dat niet zeggen dat ik deze oplossingsrichting verantwoord vind. Daarvoor is de budgettaire derving in de beginjaren te groot.

Waardering pensioenverplichting voor dividenduitkering

De leden van de fractie van de VVD vragen mij inhoudelijk te reageren op de conclusie en oplossingen zoals voorgesteld door VNO-NCW en MKB-Nederland in de brief van 10 februari 2014. De leden van de fractie van 50PLUS vragen mij daarnaast te reageren op het signaal van VNO-NCW en MKB-Nederland dat de getroffen groep ondernemers relatief klein is. Zij stellen dat het pensioen in eigen beheer slechts voor een beperkt deel van de directeuren-groootaandeelhouders tot echte problemen leidt.

Hierbij focussen zij zich echter alleen op het punt dat geen of minder dividenduitkeringen kunnen worden gedaan in 2014 door de commerciële waardering van de pensioenverplichting. Dit doet niets af aan de overige knelpunten van het pensioen in eigen beheer.

VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen erop dat het kleine en middelgrote ondernemingen op basis van de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) is toegestaan om de pensioenverplichting op de commerciële balans voor de fiscale waarde voor de vennootschapsbelasting op te nemen. Inmiddels hebben zich echter enige ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot de betreffende Richtlijnen. De RJ heeft besloten dat de waardering van de pensioenverplichting in eigen beheer volgens de fiscale grondslagen voortaan alleen nog wordt toegestaan als dit niet leidt tot belangrijke verschillen ten opzichte van het toepassen van de grondslagen van de Richtlijnen. Wel heeft de RJ benadrukt dat dit géén invloed heeft op de bestaande wettelijke mogelijkheid voor kleine rechtspersonen om vrijwillig - alle - fiscale waarderingsgrondslagen toe te passen in de jaarrekening.⁹

Volgens VNO-NCW en MKB-Nederland is het onbegrijpelijk dat in een situatie waarbij een (klein) deel van het fiscale vermogen als dividend wordt uitgekeerd en tegelijkertijd de uiteindelijke pensioendatum nog lang niet in zicht is, de gehele pensioenvoorziening commercieel geherwaardeerd moet worden om fiscale afrekening te voorkomen. Zij doen de suggestie om goed te keuren dat bij tussentijdse dividenduitkeringen de pensioenvoorziening niet geherwaardeerd hoeft te worden op basis van commerciële regels. Dit zou leiden tot een aantasting van het pensioen, een mogelijke benadeling van schuldeisers en een aantasting van een verleende fiscale faciliteit. Het toekennen van een pensioen betekent dat vanuit de bv bewust levenslange verplichtingen worden aangegaan en rechten worden toegekend om te voorzien in een oudedagsvoorziening. In het algemeen wordt dit pensioen van de directeur-groootaandeelhouder opgebouwd met toepassing van de fiscale omkeerregel. Het doen van tussentijdse dividenduitkeringen ten koste van deze pensioenverplichtingen betekent dat de pensioenverplichting wordt aangetast. Dit is een vorm van voortijdige afkoop en is in strijd met de eerdere bewuste keuze. In een pensioenregeling die fiscaal wordt gefaciliteerd is ook expliciet opgenomen dat de aanspraken ingevolge de regeling niet afgekocht kunnen worden. Indien voortijdig wordt beschikt over (een deel van) de in eigen beheer opgebouwde inkomensvoorziening voor de oude dag, wordt geen uitvoering gegeven aan de doelstelling van de pensioenregeling als inkomensvoorziening voor de oude dag. De eerder voor de pensioenopbouw verleende fiscale faciliteit van de omkeerregel blijkt dan onterecht te zijn verleend en wordt in dat geval teruggenomen door de totale pensioenaanspraak direct in de belastingheffing te betrekken en revisierente in rekening te brengen.

Een eventuele fiscale tegemoetkoming ten aanzien van het in de vennootschap resterende vermogen na een dividenduitkering biedt overigens geen oplossing voor de uitkeringstest die een bestuurder civielrechtelijk moet uitvoeren voorafgaand aan een dividenduitkering. Een eventuele fiscale tegemoetkoming zou crediteuren namelijk kunnen benadelen omdat er na een dividenduitkering onvoldoende vermogen kan zijn om zowel de pensioenverplichting als de schulden aan crediteuren te voldoen. Voor de uitkeringstest zal de bestuurder rekening moeten houden met de werkelijke waarde van de pensioenverplichting. Een fiscale tegemoetkoming zal geen invloed hebben op de voor de uitkeringstest in aanmerking te nemen werkelijke waarde van de pensioenverplichtingen. De civielrechtelijke verplichting wordt immers niet minder door de wijze waarop deze voor de belastingheffing wordt gewaardeerd.

⁹ Raad voor de Jaarverslaggeving, RJ-Uiting 2014-4: 'Pensioenvoorziening directeuren-groootaandeelhouder'.

Vervangen pensioen in eigen beheer door een fiscale reserve

De leden van de fractie van de VVD vragen in hoeverre een nieuw stelsel zoals geschetst in variant 3 voor bestaande directeuren-grotoaandeelhouders en de waardering van hun pensioen in eigen beheer een oplossing biedt.

Het beschreven systeem in variant 3 komt erop neer dat de directeur-grotoaandeelhouder de mogelijkheid wordt geboden om met jaarlijkse dotaties voor de oude dag een reserve op te bouwen zonder heffing van vennootschapsbelasting. Bestaande pensioenen in eigen beheer kunnen in die variant op basis van de fiscale waarde worden omgezet in een reserve. In de gevallen waarin ook een nabestaandenpensioen is toegezegd, is daarvoor toestemming van de partner nodig. De koppeling met de loonbelasting wordt losgelaten en de complexiteit van de verschillende berekeningen van de fiscale waarde voor de vennootschapsbelasting en de commerciële waarde voor de loonbelasting wordt gereduceerd. Dit maakt bijvoorbeeld de dividenduitkeringstoets voor de directeur-grotoaandeelhouder veel eenvoudiger. Ook voor de Belastingdienst betekent dit een aanzienlijke vereenvoudiging. Daarnaast blijven de gelden beschikbaar binnen de onderneming. Budgettair gezien is deze variant eveneens haalbaar.

De leden van de fractie van de PvdA vragen naar de administratieve lasten die gemoeid zijn met extracomptabele jaaroverschrijdende overzichten die in geval van het toestaan van inhaaldotaties noodzakelijk zijn.

Indien inhaaldotaties worden toegestaan, moeten deze extracomptabel worden bijgehouden en geadministreerd. Hierdoor stijgen de administratieve lasten voor directeuren-grotoaandeelhouders. Bovendien zijn de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst hiervan groot. De Belastingdienst is namelijk in grote mate geautomatiseerd, maar de inhaalreserves moeten handmatig worden bijgehouden en geadministreerd. Dit vergt extra inzet van menskracht.

De leden van de fractie van de PvdA vragen tevens naar de verschillen tussen directeuren-grotoaandeelhouders, IB-ondernemers en werknemers in loondienst. Zij vragen wat de gevolgen zijn van het wegnemen van de mogelijkheden om pensioen in de zin van de loonbelasting op te bouwen.

In de huidige situatie heeft de directeur-grotoaandeelhouder een uitzonderlijke en hybride positie op het gebied van pensioenopbouw. Voor de loonbelasting is de directeur-grotoaandeelhouder een reguliere werknemer. Een reguliere werknemer heeft echter niet de mogelijkheid om in eigen beheer een pensioen op te bouwen. Met de mogelijkheid om het pensioen in eigen beheer op te bouwen, wordt meer aangesloten bij het ondernemerschap. Wordt de directeur-grotoaandeelhouder op het gebied van pensioenopbouw gezien als vergelijkbaar met een IB-ondernemer, dan ligt een pensioen in eigen beheer in de vorm van een fiscale reserve voor de hand. Het verschil tussen een directeur-grotoaandeelhouder en een werknemer in loondienst wordt daarmee vergelijkbaar met het huidige verschil tussen een werknemer en een IB-ondernemer. Het verschil tussen een werknemer in loondienst en een IB-ondernemer blijft gelijk aan de huidige situatie. Wordt de directeur-grotoaandeelhouder op dit gebied gelijkgesteld aan een werknemer, dan ligt het voor de hand om geen mogelijkheid te bieden een pensioen in eigen beheer op te bouwen. De directeur-grotoaandeelhouder kan in dat geval, net als een gewone werknemer, aansluiten bij de externe mogelijkheden van pensioenopbouw.

De leden van de fractie van de PvdA zijn kritisch over het voorstel de aanspraak van de partner op de verdeling van de reserve te doen vervallen. Ook de SRA wijst hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen om hierop te reageren. De leden van de fractie van de PvdA vragen zich tevens af waarom bij variant 3 niet kan worden geregeld dat wel degelijk sprake is van een arbeidsrechtelijke pensioenaanspraak zodat bij echtscheiding de partner aanspraak kan maken op (directe) verdeling van de reserve. Voorts vragen deze leden waarop de aanname is gebaseerd dat een echtscheiding de continuïteit van de onderneming in gevaar kan brengen.

Voor de heffing van vennootschapsbelasting is de waardering van de pensioenverplichting lager dan volgens de commerciële normen. Op het moment dat de pensioenrechten van de partner bij echtscheiding tegen de commerciële waarde moeten worden ondergebracht bij een externe

verzekeraar, kan dit leiden tot onaangename verrassingen. Doordat geld nodig is voor de afstorting bij een externe verzekeraar kan de continuïteit van de onderneming in gevaar komen. Bij variant 3 wordt de gedachtegang dat een pensioenopbouw plaatsvindt bij de onderneming losgelaten. Er wordt een reserve opgebouwd, die op het tijdstip dat bijvoorbeeld de pensioengerechtigde leeftijd wordt bereikt, wordt aangewend om een voorziening voor de oude dag mee te verwerven. Het staat de directeur-groootaandeelhouder bij variant 3 vrij om voor de partner een voorziening bij een verzekeringsmaatschappij op te bouwen. Daarmee is voor de partner sprake van een pensioenaanspraak zodat de partner daar bij echtscheiding recht op heeft. Dit betekent echter wel dat deze gelden niet beschikbaar blijven voor de onderneming. Ook kan de directeur-groootaandeelhouder afspraken maken over het betrekken van de waarde van de reserve in de boedelverdeling bij echtscheiding. Het betreft dan echter geen arbeidsrechtelijke pensioenaanspraak.

Daarnaast vragen de leden van de fractie van de PvdA naar de contouren van het overgangsrecht bij variant 3.

Zoals aangegeven in de brief van 6 december 2013, zal bezien worden op welke wijze met overgangsrecht ervoor kan worden gezorgd dat huidige rechten op zo soepel mogelijke wijze kunnen worden omgezet in een reserve. Hierbij moet er rekening mee worden gehouden dat de partner moet meetekenen voor de omzetting. Hiertoe kan de partner niet worden verplicht. Bij voorkeur zal ook voor reeds opgebouwde pensioenrechten tegemoet worden gekomen aan de gesignaleerde knelpunten. Indien voor deze variant wordt gekozen, zal dit overgangsrecht verder worden uitgewerkt.

De leden van de fractie van de PvdA vragen ook met welke tarieven de huidige reserves te maken krijgen als wordt geopteerd voor variant 3. Tevens vragen ze hoe wordt omgegaan met bijvoorbeeld faillissement of echtscheiding.

Indien de huidige fiscale voorziening fiscaal geruisloos wordt ondergebracht in de nieuwe fiscale reserve voor de oude dag, levert dit geen additionele druk op voor de heffing van vennootschapsbelasting of loonbelasting. Op het tijdstip dat de directeur-groootaandeelhouder bijvoorbeeld de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, valt de reserve vrij en kan deze worden aangewend voor de verwerving van een lijfrente. Als de reserve daar niet voor wordt aangewend, valt deze vrij ten bate van de winst. De vrijvalwinst zal in de heffing van vennootschapsbelasting worden betrokken tegen het normale tarief en er zal geregeld worden dat revisierente in rekening wordt gebracht. Ingeval de directeur-groootaandeelhouder niet tot de aankoop van een lijfrente overgaat omdat bijvoorbeeld de vennootschap zich in een verliessituatie bevindt, de SRA wijst hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen hiernaar, kan de reserve vrijvallen voor zover nodig om de verliezen te dekken. Is er geen sprake van bijvoorbeeld een verliessituatie of faillissement, dan zal de voorziening eveneens vrijvallen maar wordt tevens revisierente berekend. Dit kan ook het geval zijn indien de onmogelijkheid om tot aankoop van een lijfrente over te gaan is veroorzaakt door eerdere onttrekkingen. De revisierente bedraagt momenteel in principe 20%. Echtscheiding heeft in beginsel geen invloed op de hoogte van de reserve. Wel zou geregeld kunnen worden dat een deel van de reserve in echtscheidingsgevallen kan worden gebruikt voor de aankoop van een lijfrente voor de ex-partner.

Tevens vragen genoemde leden wat de uitvoeringskosten en administratieve lasten zullen zijn van variant 3 en in hoeverre over de genoemde varianten overleg is gevoerd met belanghebbenden. Ook de leden van de fractie van D66 vragen naar de uitvoeringskosten en administratieve lasten. Variant 3 kan, afhankelijk van het overgangsrecht, leiden tot een structurele besparing bij de Belastingdienst van € 6 miljoen per jaar als gevolg van het wegvallen van een groot deel van de fiscale toezichtsactiviteiten. De administratieve lasten binnen de vennootschapsbelasting die verband houden met de huidige regeling bedragen circa € 12 miljoen. De varianten 1 en 2 leiden niet tot een noemenswaardig effect voor de administratieve lasten. Variant 3 leidt tot een verlichting van de administratieve lasten met circa € 8 miljoen. Over de genoemde varianten is overleg gevoerd met verschillende belangenorganisaties.

De leden van de fractie van het CDA vragen in te gaan op de kritiek die uit de fiscale praktijk op de FOR in de inkomstenbelasting¹⁰ wordt geuit. Ook het RB, de SRA en de Werkgroep Ondernemerspensioen wijzen hierop en de leden van de fractie van 50PLUS vragen ernaar. Een belangrijk kritiekpunt is dat de FOR voornamelijk wordt gebruikt voor belastinguitstel en niet voor het bedingen van een lijfrente. In variant 3 wordt revisierente in rekening gebracht als de reserve uiteindelijk niet wordt aangewend voor een lijfrente. Gebruik voor alleen belastinguitstel is daardoor minder waarschijnlijk. Een ander kritiekpunt is dat bij de FOR geen sprake is van inkomenszekerheid. Dit geldt echter ook voor het huidige pensioen in eigen beheer. Juridisch gezien is bij een pensioen in eigen beheer dan wel sprake van een aanspraak, maar of deze aanspraak kan worden geëffectueerd is evenzeer als bij een reserve afhankelijk van het succes van de onderneming. Zoals hierboven beschreven kan ook meer aangesloten worden bij de mogelijkheden voor een reguliere werknemer, die een zekerder pensioen opleveren. In dat geval ligt zowel afschaffing van de FOR als het pensioen in eigen beheer in de rede.

In de brief van 6 december 2013 is beschreven dat de dotatie aan de pensioenreserve slechts kan plaatsvinden ingeval de vennootschap winst maakt. De leden van de fracties van het CDA en 50PLUS vragen daarnaar en VNO-NCW en MKB-Nederland wijzen daarop. Door de winst als dotatiegrondslag te nemen, leidt de dotatie feitelijk tot aftrekbare lasten die bij uitkering leiden tot belastbaar inkomen. Hierdoor wordt voorkomen dat de aftrek leidt tot niet-verrekenbare verliezen terwijl later wel heffing van vennootschapsbelasting plaatsvindt. De vormgeving van de pensioenreserve staat echter nog niet vast. De directeur-groootaandeelhouder kan mogelijk zelf beslissen of hij in een jaar wel of niet wenst te doteren en daarbij rekening houden met de mogelijkheden om de verliezen te verrekenen. Wel wordt de dotatie beperkt tot een bepaald plafond en een bepaald percentage.

De leden van de fractie van D66 vragen om een aantal voorbeeldsituaties te schetsen. Zij willen cijfermatig inzicht in de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen. Zij vragen hoe dit uitwerkt voor een bedrijf dat wisselende winsten maakt, een bedrijf dat langdurig geen winst maakt en een bedrijf dat veel winst maakt.

De effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen bij variant 3 zijn echter dusdanig afhankelijk van de uitwerking van deze variant, van de hoogte en ontwikkeling van jaar op jaar van zowel de winst als het (gebruikelijk) loon en van andere variabelen, dat het op dit moment niet mogelijk is om een goed beeld te geven van de effecten op het te bereiken pensioen en de te behalen fiscale voordelen.

Combinatie van variant 1 en 2

De leden van de fractie van de PvdA vragen om een uitwerking van de combinatie van variant 1 en 2. Ook de leden van de fracties van het CDA en 50PLUS vragen naar deze combinatie. Het RB stelt een dergelijke combinatie voor en geeft daarbij een eigen uitleg aan de gevolgen. Het RB geeft aan dat deze combinatie een lager budgettair beslag tot gevolg heeft dan variant 1.

In de voorgestelde combinatie worden de opgebouwde pensioenaanspraken in eerste aanleg herrekend op basis van de fiscale pensioenverplichting. Vervolgens vindt de waardering van de verplichting voor het herrekkende pensioen op de balans plaats op commerciële grondslagen. Vervolgens kan echter weer een verhoging plaatsvinden van de pensioentoezegging op commerciële grondslagen. Fiscaal wordt dit vanaf de afstempeling namelijk gevolgd. Budgettair gezien levert deze combinatie dus geen voordeel op. Bovendien is een complexe berekening nodig van de toezeggingen die de bv heeft gedaan. De civielrechtelijke toekomstige verplichtingen moeten immers worden verlaagd. Het afzien van de pensioenverplichting betekent dat de facto binnen de fiscale faciliteit van de omkeerregel in de loonbelasting wel premieaftrek heeft plaatsgevonden, maar dat loonheffing over de uitkeringen achterwege blijft. Binnen de huidige wetgeving zou daarom het gevolg zijn dat de omkeerregel terug wordt genomen (de pensioenaanspraak wordt belast) en dat revisierente verschuldigd is. Zou de wetgeving worden aangepast om de combinatie mogelijk te maken dan resteert de vraag hoe bepaald wordt in hoeverre de fiscale faciliteit van de omkeerregel onbenut is gebleven en later mag worden

¹⁰ Zie de fiscale oudedagsreserve in artikel 3.67 e.v. van de Wet inkomstenbelasting 2001.

ingehaald. Dit is uitvoeringstechnisch zeer ingewikkeld. Een ander gevolg van deze combinatie van variant 1 en 2 is dat bij vennootschappen waar geen sprake is van onderdekking de waardering ook zal dienen plaats te vinden op commerciële grondslagen. Anders ontstaat er een verschil in waardering tussen vennootschappen die wel in onderdekking verkeren en vennootschappen waarbij dit niet het geval is. Dit betekent dat vennootschappen met een commercieel voldoende vermogen om de pensioenverplichting na te komen direct over kunnen gaan naar de commerciële waarderingwijze voor fiscale doeleinden. Dat heeft uiteraard voor de vennootschappen waar geen sprake is van onderdekking een inhaaldotatie aan de (fiscale) pensioenverplichting tot gevolg. Zoals in de brief van 6 december 2013 aangegeven is dit niet acceptabel. Daarnaast zal in de toekomst sprake zijn van lager dan geraamde belastinginkomsten, aangezien na de pensioeningangsdatum door de afstempeling lagere pensioenuitkeringen zullen worden gedaan. Al met al voldoet deze combinatie van variant 1 en 2 niet aan de randvoorwaarde dat de oplossing budgettair haalbaar moet zijn.

Rol van de overheid

De leden van de fractie van D66 vragen om een meer fundamentele reflectie te geven op de rol van de overheid als het gaat om (fiscale) pensioenvoorzieningen voor een directeur-groootaandeelhouder en de rechtvaardiging daarvan. De leden van de fractie van de PvdA vragen of kan worden toegelicht waarom het wenselijk is dat de uitgestelde belastingclaim op de pensioenreserve ter beschikking blijft voor de onderneming van de directeur-groootaandeelhouder, aangezien er niet voor wordt gekozen het huidige pensioen in eigen beheer af te schaffen. Voor reguliere werknemers gelden fiscale faciliteiten voor de pensioenopbouw om hen te stimuleren pensioen op te bouwen. Voor een directeur-groootaandeelhouder is pensioenopbouw eveneens belangrijk. In wezen hoeft daar geen aparte fiscale voorziening voor te worden getroffen. De directeur-groootaandeelhouder kan namelijk net als een reguliere werknemer extern pensioen opbouwen buiten de eigen onderneming. Een gevolg hiervan is dat de gelden dan niet meer beschikbaar zijn voor de onderneming in de bv. Dit vormt de rechtvaardiging voor het faciliteren van pensioen in eigen beheer. Indien echter geen pensioen in eigen beheer zou worden gefaciliteerd, kan de directeur-groootaandeelhouder zelf kiezen om wel of niet een pensioenaanspraak op te bouwen en daarmee ook om wel of niet te kunnen beschikken over de gelden binnen de onderneming. In de praktijk wordt het pensioen in eigen beheer bovendien vaak aangetast. Bij een externe verzekeraar is sprake van meer zekerheid. Pensioen in eigen beheer kent dus voor- en nadelen, nog naast de complexe regelgeving die deze pensioenvorm met zich brengt.

De leden van de fractie van D66 vragen ook om dit af te zetten tegen de optie om (een deel van) het budget te gebruiken voor directe belastingverlagingen voor directeuren-groootaandeelhouders. In tabel 1 zijn de budgettaire effecten van de verschillende varianten opgenomen. Eventuele budgettaire opbrengsten kunnen voor verschillende doeleinden ingezet worden.